

Základní předpoklady k porozumění christologickému dogmatu¹

Nejprve je třeba říci, **co je christologie**. Jedná se o tu část teologie, která se zabývá postavou Ježíše z Nazareta ve světle víry. **Základním východiskem je prosté vyznání víry: Ježíš je Pán, Ježíš je Kristus, Ježíš je Boží Syn.** Toto vyznání implikuje význam, který v Ježíšovi a jeho příběhu odhaluje křesťanská víra. Nevěřící takové vyznání nikdy nevyřkne. Tam, kde jde při bádání o Ježíšovi jen o historii, religionistiku, psychologii, nehovoříme o christologii. To vše je možné a může to být přínosné, nicméně teologie – christologie je to jenom tehdy, je-li východiskem ono vyznání víry.

Pro poznání osoby a jejího významu je rozhodující její životní příběh, a proto christologie nemůže odhlížet od Ježíšova životního příběhu. Osoba se přece vyjevuje ve vztahu a ve vlastním příběhu. Základním problémem je vysvětlit souvislosti mezi novozákonním vypovídáním o Ježíši Kristu na jedné straně a patristickou christologií, která se výrazně pohybuje na ontologické rovině.

Základním předpokladem přesvědčení křesťanů o trojičním obrazu Boha je jejich víra v Ježíše Krista, Božího Syna, vtělené Slovo (srov. Jan 1,14). Právě tato záležitost ale působí lidskému rozumu nemalé potíže. Máme-li tuto víru ospravedlňovat v první řadě sami před sebou, zdá se být vhodné uvědomit si následující souvislosti.

Člověk Ježíš představuje viditelné a polidštěné vyjádření věčného Otcova „Ty“, bez něhož by Otcova osoba nedávala smysl. Vtělení Syna je tedy zjevením posledního předpokladu jakékoli osobní vztahovosti mezi Bohem a člověkem. Kdo porozuměl předchozím kapitolám o Trojici, nebude mít s těmito tvrzeními problém. Pochopitelně se jedná o záležitost víry, k níž se člověk odhodlá, anebo neodhodlá.

Ježíš je úplný a opravdový člověk a zároveň jako osoba jeden z Trojice. S tím souvisí zcela zřetelně způsob, kterým hodnotíme jakékoli náboženské projevy. I nevěřící lidé naší kultury totiž podvědomě mají za to, že to, co není autenticky lidské, nemůže být autenticky náboženské. Jenomže uvedené hodnocení v zásadě implikuje aplikaci principu vtělení. Ježíšův božský status totiž odpovídá náboženskosti, zatímco jeho lidství humanitě. Tam, kde v kořenech náboženství není tajemství vtělení jako u nás v Evropě a v Americe, podobný způsob uvažování rozhodně není tak samozřejmý, jak by se někdo mohl naivně domnívat.

Konečně je třeba si uvědomit, že výpovědi o Ježíšově božském statusu se vlastně teoreticky odůvodňuje, proč Ježíš, a nikoli Caesar, řečeno s prezidentem Masarykem. První křesťané byli přesvědčeni, že v příběhu ukřižovaného a oslaveného Muže z Nazareta došlo k vrcholu zjevení a že následování tohoto člověka je vrcholná cesta Boha k nám a naše cesta zpět

---

¹ Pro další studium: srov. C. V. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, Kostelní Vydří – Praha: Karmel. nakl. – Krystal 2010, s. 17-36; C. V. POSPÍŠIL, *Masaryk irituující a fascinující*, Praha: Karolinum 2018, s. 109-121.

k Němu. Jak ale podtrhnout, že tento fragment dějin má rozhodující význam pro náš vztah k Bohu? Nu a právě proto se začalo hovořit o Ježíšovi jako o vtěleném Slovu.

Nejde tudíž o žádnou mytologii o žádné snění, nýbrž opět o zdůvodnění křesťanské praxe. Toto přesvědčení je v Novém zákoně vyjádřeno pomocí metafor a následně v prvních staletích křesťanské éry se přepisuje pomocí prostředků, které nabízí helénská filosofie, tedy pomocí ontologie (**ontologická christologie**). Jejím protipólem je **christologie existenciální**, zakládající se jistým způsobem na zkušenosti; anebo **funkcionální christologie**, která se zabývá významem, který má pro člověka postava Muže z Nazareta.

Velmi specifickým případem je tak zvaná **christologie zvenku**. Mělo by se jednat o pohledy na Ježíše ze strany nekřesťanů. Ty většinou obdivují jeho nauku a moc se nezajímají o jeho osobu. V náboženstvích je běžné, že nějaká osvícená osoba přinese nauku. Například Mojžíš přinesl zákon. Spasitelem ale není Mojžíš, nýbrž ve vlastním slova smyslu nauka, zákon. V křesťanství je to jinak, protože Ježíš je Spasitel, spásu zprostředkuje jeho osoba. Nauka jediné natolik, nakolik nás uvádí do jeho osobního tajemství, do jeho vztahu k Otci. Výraz „christologie zvenku“ obvyklý v odborných pojednáních, je nedomyšlený. Jak se může jednat o christologii, když východiskem není vyznání víry? Nebylo by přesnější hovořit o „jezuologii zvenku“?

Specifický problém představuje christologie zvenku ze strany těch, kdo jsou formálně křesťany, ale v božství Kristovo nevěří, vše redukuje jenom na Ježíšovu mravní nauku. Takovými mysliteli byli například Tolstoj a v našem prostředí T. G. Masaryk.

Problém těchto myslitelů a v zásadě dnešní Evropy je velmi prostý: chtějí plody ze stromu evangelia, ale odmítají samotný kmen, na němž toto ovoce zraje, tedy osobu Ježíše Krista. Tento rozpor je zásadní a představuje určité drama naší doby, výzvu pro dnešní teology a také pro křesťanské církve.

Jaký je poměr mezi christologií a spiritualitou? Celou záležitost lze popsat následovně. Pro křesťana je určující jeho vztah k Mistrovi z Nazareta. Tento vztah má dvě polohy, konkrétně kult a následování. Kult by nebyl oprávněný, pokud by Ježíš byl pouhý člověk. Následování zase dává smysl jediné tehdy, je-li Ježíš doopravdy člověkem jako my. Každá spiritualita, která staví na následování, pochopitelně bude výrazně podtrhovat opravdovost Ježíšova lidství. Občas se setkáváme s nevyvážeností v tom směru, že Ježíš je považován mnohem víc za Boha než za člověka, v důsledku čehož se objevuje folklórní a málo přitažlivé kultické křesťanství bez následování, bez aplikace ježíšovské evangelijní praxe ve vlastním životě. Naproti tomu tam, kde se neguje Ježíšův božský status, pozbývá následování svého posledního odůvodnění. Jestliže křesťané následují Ježíše, pak jediné proto, že se jeho prostřednictvím připodobňují nebeskému Otci, jinak to nedává teologicky dost dobře žádný smysl.

Neměli bychom také zapomínat, že Ježíšovo lidství je kritickým momentem nejenom naší praxe, ale také našeho smýšlení a mluvení o Bohu, protože On je vrcholným zjevitelem Otce

a vlastně celé Trojice. Nemůžeme předstírat, že Boha jsme dokonale znali před tím, než jeho zjevení dovršil Ježíš. Tak tomu bývalo v teologii devatenáctého století, kde se příliš přeceňovala tak zvaná přirozená a racionální teologie.